

Aan
de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA 's-GRAVENHAGE

Datum	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Bijlage(n)
24 november 2006		OI/I / 6100385	2

Onderwerp
Kabinetsreactie op het AWT rapport 'Open Innovatie'

Hierbij bied ik u de kabinetsreactie aan op het AWT rapport nr. 68 "Opening van Zaken".
De raad gaat in dit advies in op het verschijnsel 'open innovatie'.

(w.g.) mevr. ir. C. E. G. van Gennip MBA
Staatssecretaris van Economische Zaken

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 30

Hoofdkantoor
Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 20101
2500 EC 's-Gravenhage

Telefoon (070) 379 89 11
Telefax (070) 347 40 81
Email ezpost@minez.nl
Website www.minez.nl

Doorkiesnummer
Telefax

Behandeld door
R.P.D. Paulissen

Verzoeken bij beantwoording van deze brief ons kenmerk te vermelden

Adviesaanvraag

Het Ministerie van Economische Zaken heeft de AWT om advies gevraagd over open innovatie, waarbij twee vragen centraal staan:

1. Wat zijn trends in de innovatiepraktijk van bedrijven in Nederland; is er sprake van een toename in open innovatie?
2. Welke aanpassingen in (innovatie)beleid zijn gewenst om goed in te spelen op de ontwikkelingen in de innovatiepraktijk van bedrijven?

Het advies

De AWT definieert open innovatie als het innoveren in samenwerking met andere partijen. Dit is niet nieuw, maar gebeurt wel veel meer en in andere vormen dan in het verleden. De AWT onderscheidt drie hoofdvormen van open innoveren, die elk hun eigen coördinatiemechanisme kennen:

1. *Inkopen innoveren*: de interactie met andere partijen loopt via het in-, aan- en verkopen van input voor het innovatieproces. In de praktijk komt dat neer op het aankopen van bestaande kennis (octrooien, auteursrechten), het werven van kenniswerkers en het kopen of overnemen van bedrijven, maar ook verlenen van opdracht voor onderzoek of advies. Bij deze vorm van open innovatie is er maar beperkte mate van openheid voor partijen; het gaat veelal om een opdrachtgever-opdrachtnemer relatie.
2. *Collaboratief innoveren*: hierbij gaat het om het aangaan van een veelal langdurig samenwerkingsverband, waarin betrokken partijen gezamenlijk een innovatie tot stand proberen te brengen. Dit kan zowel in verticale als in horizontale allianties en vindt vaak plaats zonder dat een vooropgezet innovatiedoel is gesteld. De betrokken partijen maken van tevoren afspraken over wat ze van elkaar verwachten.
3. *Openbaar innoveren*: dit is de meest open innovatiestijl. Men borduurt met wederzijds goedvinden op elkaars werk en ideeën voort. Er is sprake van netwerkcoördinatie op basis van reputatie en vertrouwen; bijvoorbeeld het inschakelen van gebruikersgemeenschappen of uitbrengen van toolkits. Deze vorm van innoveren werkt alleen bij een goedlopende netwerkinfrastructuur.

De AWT schetst een aantal redenen voor bedrijven om deel te nemen aan open innovatie:

- *Economische noodzaak*. In de mondiale concurrentiestrijd is de noodzaak voor snelheid toegenomen. Concurrenten zijn steeds sneller in staat nieuwe producten na te maken en processen te imiteren. Hierbij komt dat producten en diensten steeds complexer van karakter zijn. Dit maakt dat een bedrijf een innovatie niet meer alleen tot stand kan brengen.
- *Sociaal culturele factoren*. Veeleisende consumenten vragen om maatwerk en diversiteit. De klant komt steeds centraler te staan in het innovatieproces.
- *Kennis- en technologische factoren*. Meer samenwerken wordt aangejaagd door de convergentie van verschillende technologieën. Daarnaast maakt ICT als enabling technology de voor open innovatie benodigde samenwerking mogelijk.

- *Veranderingen in het kennislandschap.* Er zijn de afgelopen jaren veel kennisintensieve starters gekomen waarmee grote bedrijven samenwerken. Er is een groei van venture capital, publieke kennisinstellingen staan in toenemende mate open voor bedrijven en er verschijnen partijen die een brugfunctie vervullen.

Dit leidt ertoe dat bedrijven steeds vaker in netwerken innoveren: bijvoorbeeld via verticale allianties in ketens, horizontale allianties tussen concurrenten en tussen partijen in verschillende branches, het delen van resources en faciliteiten en door samenwerking met gebruikers.

De AWT komt tot de volgende aanbevelingen:

A. Verbreding van het innovatiebeleid

1. hanteer een integrale benadering van innovatie
2. besteed meer aandacht en geef meer ruimte aan gebruikers in het innovatiebeleid
3. promoot en faciliteer zelfstandig ondernemerschap

B. Samenwerking en alliantievorming tussen organisaties

4. versterk het beleid gericht op hot spots
5. versterk vaardigheden voor samenwerken

C. Beleid voor Intellectueel Eigendom en Mededinging

6. verhoog de kwaliteit van de uitvoeringspraktijk van de octrooiverlening
7. bewaak de ruimte voor gebruikersinnovatie in het beleid voor intellectuele eigendomsrechten
8. verduidelijk de relatie tussen IE en Mededinging door een brede discussie te starten

Kabinetsreactie

Het kabinet is de AWT erkentelijk voor de analyse en aanbevelingen. Het kabinet onderschrijft het belang van open innovatie voor bedrijven om te komen tot vernieuwing. Door de toenemende internationalisering van de wereldeconomie, is innovatiekracht meer dan ooit de belangrijkste productiefactor voor het bevorderen van duurzame economische groei. Innovatie wordt steeds belangrijker voor bedrijven om te kunnen blijven concurreren. Daarnaast is innovatie de sleutel voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken als gezondheid en energie. Innovatie staat daarom prominent op de politieke agenda van dit kabinet.

Traditioneel vond het gehele proces van product- en dienstontwikkeling plaats binnen de muren van één organisatie. Tegenwoordig vindt er een verschuiving plaats van deze gesloten vorm van innovatie naar een meer open manier van innoveren. Organisaties zijn zich er steeds meer van bewust dat niet alle goede ideeën uit de organisatie zelf hoeven te komen en niet alle goede ideeën noodzakelijkerwijs binnen de eigen organisatie verder ontwikkeld moeten worden. Het kabinet deelt de AWT conclusie dat dit verschijnsel van open innovatie in feite niet nieuw is, maar wel steeds vaker en in andere vormen dan het verleden plaatsvindt. Open innovatie wordt steeds belangrijker.

Het kabinet ziet dit inspirerende advies van de AWT als een bevestiging van de koers die het de laatste jaren heeft ingezet om (open) innovatie te bevorderen. Tegelijkertijd moet het kabinet blijven toetsen of het overheidsbeleid goed aansluit op de innovatie trends uit de praktijk. EZ heeft daarom het initiatief genomen voor de start van een internationaal OECD project over de beleidsimplicaties van globalisering en open innovatie.

Samenwerking en alliantievorming tussen organisaties

Op het gebied van samenwerking en alliantievorming, bevestigt dit advies de koers die het kabinet de afgelopen periode heeft ingezet met de recente herijking van het innovatie-instrumentarium¹ en de vernieuwde koers van het regionale beleid². Bedrijfsleven, kennisinstellingen en de overheid werken op zowel nationaal als regionaal niveau nauw samen om de economie van Nederland te versterken in een vorm van open innovatie. Daarbij ligt het initiatief bij de samenwerkende bedrijven en kennisinstellingen (vraagsturing).

Op nationaal niveau daagt de overheid het bedrijfsleven en kennisinstellingen uit om met vraaggestuurde innovatieprogramma's in te zetten op kansrijke gebieden waar Nederland zich internationaal mee kan onderscheiden. Deze innovatieprogramma's stimuleren bedrijven om meer samen te werken, zowel onderling als met kennisinstellingen en de overheid. Nationaal en internationaal. De overheid ondersteunt dit proces. Inmiddels zijn er drie innovatieprogramma's gestart op het gebied van voeding en gezondheid, watertechnologie en nano-electronica. In het nationale innovatieprogramma Point-One (TK 27 406, nr. 89) werken kennisinstellingen, grote multinationals en kleine toptechnologische bedrijven samen op het gebied van nano-electronica en embedded systems. De ambitie van het Point-One programma is om uit te groeien tot een hotspot vergelijkbaar met 'Silicon Valley.' Daarbij zal Point-One nauw samenwerken met en aansluiten op Europese kennisclusters in Frankrijk, Duitsland en België.

Als onderdeel van deze programmatische aanpak op nationaal niveau ondersteunt dit kabinet ook het onderzoekscentrum Holst. In een open vorm van samenwerking wordt de kennis en expertise van alle deelnemers gebundeld en krijgt iedere deelnemer toegang tot de gezamenlijk ontwikkelde kennis. Daardoor kunnen bedrijven sneller nieuwe innovaties op de markt brengen en worden de ontwikkelingskosten gedeeld. De uitwisseling is maximaal doordat bedrijven hun eigen onderzoekers in het Holst Centre kunnen plaatsen. R&D vindt nu niet meer achter gesloten deuren plaats. Zo ontstaat een dynamisch vraaggestuurd onderzoeksprogramma met een duurzame en continu groeiende kennisbasis.

---

¹ Beleidsbrief "Sterke basis voor topprestaties", Ministerie van Economische Zaken (2005)

² Beleidsnotitie "Pieken in de Delta", Ministerie van Economische Zaken (2004)

Op regionaal niveau zet het kabinet met het Pieken in de Delta-beleid in op versterking van een aantal economische pieken in zes regio's die van nationaal belang zijn. Ook hier onderstreept het AWT advies de koers van het kabinet om de samenwerking en alliantievorming tussen organisaties te versterken. Programmacommissies uit vijf regio's – met leden vanuit bedrijfsleven, kennisinstellingen, provincies, gemeenten en EZ – hebben in het afgelopen halfjaar al hun programma's ontwikkeld. In het programma voor de Noordvleugel bijvoorbeeld staat de uitbouw van de internationale dienstverlening centraal. Noord Nederland, de zesde regio, ontwikkelt eind dit jaar zijn Pieken-programma. De nationale innovatieprogramma's en regionale gebiedsgerichte piekenprogramma's worden op elkaar aangesloten. Dat geldt bijvoorbeeld voor de samenhang tussen het Point-One innovatieprogramma en het Pieken-programma voor Zuid-Oost Nederland.

Breed innovatiebeleid

Naast deze nieuwe nationale en regionale programmatische aanpak, stimuleert dit kabinet ook de door AWT geschetste vorm van inkoop innoveren. Via de nagestreefde introductie van het Small Business Innovation Research (SBIR) programma wil de overheid maatschappelijk relevant onderzoek uitbesteden bij het midden- en kleinbedrijf. Daardoor wordt het MKB gestimuleerd te innoveren, terwijl de overheid slimme oplossingen krijgt voor maatschappelijke knelpunten. Het SBIR programma bestaat al ruim 20 jaar in de Verenigde Staten. In 2006 zijn V&W, LNV, Defensie en EZ enkele SBIR-pilots gestart. In 2007 vindt de besluitvorming plaats over structurele invoering van SBIR samen met andere departementen en kennisinstellingen. Als Launching Customer (TK 27 406, nr. 87) bevordert dit kabinet innovatie door gebruik te maken van zijn inkoopbeleid. Dit gebeurt door het stellen van functionele eisen bij inkoop en investeringen op terreinen die zich lenen voor Launching Customership, waardoor bedrijven zelf op innovatieve wijze met oplossingen kunnen komen.

In de ICT sector vinden er interessante ontwikkelingen plaats op het gebied van openbaar innoveren. In het programma OASE (Open Aanbod Software Expertise, 2002-2007) hebben negen branche-organisaties van MKB bedrijven een open-source software applicatie laten ontwikkelen met steun van EZ. Daarbij geeft de licentie de gebruiker de vrijheid om de broncode aan te passen. Open-source licenties zorgen er voor dat de toegevoegde waarde van de samenwerking niet in handen kan vallen van één leverancier.

Om zelfstandig ondernemerschap te promoten, onderzoekt het kabinet op dit moment de knelpunten en oplossingen bij de overstap van werknemerschap naar ondernemerschap en de positie van Zelfstandigen Zonder Personeel (ZZP'ers). Ook heeft dit kabinet oog voor de niet-technologische aspecten van innovatie. Het expertisecentrum voor sociale innovatie is in juni van dit jaar van start gegaan. Syntens ondersteunt en faciliteert sociale innovatie voor met name het MKB.

Het kennisbeleid van het kabinet beslaat vanuit een integrale visie de hele kennisketen van onderzoek, ontwikkeling tot toepassing. De constatering van de AWT dat het beleid een te eenzijdige focus op kennisontwikkeling heeft, deelt het kabinet dus niet. Ook op het vlak van kennisoverdracht heeft het kabinet nieuwe initiatieven ontplooid, zoals bijvoorbeeld de introductie van de innovatievouchers. Bovendien ligt de verantwoordelijkheid voor de toepassing primair bij het bedrijfsleven.

Intellectueel Eigendom en Mededinging

Octrooien zijn nodig voor een soepel lopende en innovatieve economie. Octrooien bieden aan innovatieve ondernemers de gelegenheid de producten van hun innovatieve inspanningen te beschermen en ten gelde te maken. Want de octrooihouder kan het gebruik van zijn uitvinding door een concurrent gedurende een aantal jaar verhinderen. Het aanwezig zijn van een octrooisysteem stimuleert ondernemers dan ook om te innoveren. Aan de andere kant vormt het octrooisysteem een bron van inspiratie voor andere ondernemers. Alleen wanneer er evenwicht bestaat tussen stimulering, bescherming en het publieke domein kan het octrooisysteem dienen als een waardevol instrument voor innovatiebeleid.

Van verschillende kanten wordt benadrukt dat dit evenwicht bij het Europees Octrooi Bureau is verstoord, doordat het criterium inventiviteit bij octrooiaanvragen te snel wordt aangenomen. Het kabinet steunt dan ook de aanbeveling om binnen de Europese Octrooiorganisatie (EOB) maatregelen te nemen die de kwaliteit van de Europese octrooien verhogen. De wijze waarop dit bereikt kan worden kan het beste in afstemming met de mede-lidstaten van de EOB worden bepaald. In dit kader zijn een aantal pilots gestart om kennis en ervaringen op te doen om te komen tot potentiële verbeteringen. In enkele landen waaronder Nederland, zal worden onderzocht of specifiek op het punt van inventiviteit aanscherping mogelijk en wenselijk is.

Om de kwaliteit van octrooiverlening op nationaal niveau te verbeteren is de Rijsoctrooiwet 1995 (ROW 1995) geëvalueerd. Naar aanleiding van deze evaluatie is op 28 juni jl. de beleidsvisie Octrooibeleid en MKB naar de Tweede kamer gestuurd met aanbevelingen voor het verbeteren van het nationaal octrooisysteem en het wegnemen van de knelpunten op het gebied van rechtsonzekerheid en octroobewustzijn van het MKB (Kamerstukken II 2005/06, 30 635, nr. 1). Daarin is aangekondigd het 6-jarig octrooi af te schaffen en het 20-jarig octrooi te versterken met een schriftelijke toelichting op de resultaten van het onderzoek naar de stand van de techniek. Ook staat hier het voornemen in om een rijsoctrooi in het Engels in te kunnen dienen, mits de conclusies in het Nederlands zijn. Het rijsoctrooisysteem wordt namelijk vaak gebruikt als opstap voor een internationale aanvraag. Door de aanvrager de mogelijkheid te geven om zijn octrooiaanvraag in de Engelse taal in te dienen wordt voorkomen dat bij een internationale vervolgaanvraag vertaalkosten moeten worden gemaakt. Dit laatste is

vooral voordelig voor het MKB. Vervolgens zal de taksenvrije periode met een jaar worden verkort en zullen de taksen na het tiende jaar progressiever stijgen. Dit om een sterkere prikkel te geven aan octrooihouders om jaarlijks te evalueren of zij het octrooi nog in stand willen houden of willen vrijlaten in het publiek domein. Tot slot wordt de rol van Octrooiencentrum Nederland (OCNL) in adviesprocedures versterkt. De Rijksministerraad heeft vrijdag 20 oktober jl. ermee ingestemd dat een wetsvoorstel om deze voornemens te implementeren voor advies aan de Raad van State zal worden gezonden.

Verder steunt het kabinet de AWT aanbeveling om de toegang tot kennis voor openbare innovatie te bewaken voor zover deze aansluit op de algemene uitgangspunten van de industriële eigendomsrechten, zoals modellen/tekeningen en merken. Reeds geregistreerde octrooien en modellen/tekeningen fungeren immers als inspiratiebron voor openbaar innoverende partijen als wetenschappers en gebruikers. In lijn met de AWT aanbeveling over de relatie tussen IE en mededinging is recent een overleg gestart tussen betrokken EZ directoraten, waarbij ook de NMa betrokken is.

Nieuwe initiatieven

Het kabinet ziet dit AWT advies als een bevestiging van de koers die het de laatste jaren heeft ingezet om (open) innovatie te bevorderen. Tegelijkertijd moet het kabinet scherp blijven op de voortschrijdende ontwikkelingen en de consequenties daarvan voor de invulling van het instrumentarium. In OECD verband heeft EZ het initiatief genomen voor de start van een internationaal project over de beleidsimplicaties van globalisering en open innovatie. Eén van de onderwerpen in dit kader is de gevolgen van open innovatie voor de kennisinfrastructuur. Een element dat in het AWT advies onderbelicht blijft. Tevens wordt in dit OECD project aandacht besteed aan gebruikersinnovatie en de manier waarop deze door de overheid zou kunnen worden gestimuleerd. Daarnaast is er recent een overleg gestart tussen betrokken EZ directoraten en de NMa om de relatie tussen IE en Mededinging verder te verduidelijken.